

Η λέξις «πατριώτης» (Αδαμάντιος Κοραής)

Εις πολλάς πολλών επιστολάς, βλέπω υπογραφομένους τους επιστέλλοντας, «Ο πατριώτης δείνα». Το λαμβάνουν, ως φαίνεται, συνώνυμον του «φιλόπατρις». Αλλά τοιαύτη σημασία εδόθη από τους Γάλλους, όχι από τους Έλληνας, εις την λέξιν «πατριώτης» (patriote).

Τούτο βέβαια δεν μας εμποδίζει να πολιτογραφήσωμεν την ξένην σημασίαν· ό,τι μας εμποδίζει, είναι το υπερήφανον και κομπώδες της υπογραφής.

Ο Γάλλος, επαινών τινά φιλόπατριν, τον ονομάζει δικαίως «πατριώτην» (patriote)· αλλά δεν τολμά να υπογράφεται αυτός «πατριώτης», ως ουδ' ήθελε τολμήσειν να υπογραφή «φιλόπατρις», ή «φιλοδίκαιος», αν η άδολος αγάπη της πατρίδος ην' αχώριστος από την αγάπην της δικαιοσύνης. Συγχωρείται όμως και εις αυτόν και εις κάθε άλλον να υπογραφή «πολίτης», αν ήναι αληθώς μέλος της πολιτείας.

Άλλο χειρότερον: Όστις από μας υπογράφεται «πατριώτης», όχι μόνον διαστρέφει την οποίαν έδιδαν οι Έλληνες εις την λέξιν σημασίαν, αλλά μεταβαίνει από τους Έλληνας εις τους δούλους και βαρβάρους. «Πολίτην», ωνόμαζαν οι Αθηναίοι τον Αθηναίον συμπολίτην αυτών, και «πατριώτην» τον γεννημένον εις τας Αθήνας, βάρβαρον ή δούλον. «Πατριώται οι δούλοι Ελλήνων, πολίται δε, οι ελεύθεροι», λέγει ο Φώτιος.

Πατριώται, ωνομάζοντο ακόμη και μεταξύ των οι τοιούτοι βάρβαροι ή δούλοι. «Πατριώτης, ο βάρβαρος λέγεται τω βαρβάρω, και ου πολίτης», κατά τον αυτόν Φώτιον.

Άλλο χείριστον: Το «πατριώτης» εδίδετο ακόμη και εις τα άλογα ζώα, και εις αυτά τα άψυχα. Ο Κύρος, εις τον Ξενοφώντα, ονομάζει «ίππους πατριώτας» τους εντοπίους της Περσίας ίππους· εις τον Σοφοκλέα («Οιδίπους τύραννος», 1091) το

όρος ο Κιθαιρών λέγεται «πατριώτης Οιδίπου», ήγουν, συντοπίτης ή συμπατριώτης του Οιδίποδος.